

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM FAN VA INNOVATSIYALAR VAZILIGI

NAMANGAN MUHANDISLIK-QURILISH INSTITUTI

NamMQI
O'quv-uslubiy boshqarma
№ 65
«30» 04 2024 y.

GLOBAL IQTISODIY XAVFSIZLIK
FANING O'QUV DASTURI

Bilim sohalari: 300 000 - Ijtimoiy fanlar, jurnalistika va axborot
Ta'lim sohalari: 310 000 - Ijtimoiy va xulq atvoriga mansub fanlar
Mutaxassislik: 70310102 - Iqtisodiyot (tarmoqlar va sohalar bo'yicha)

Namangan-2024

Fan/modul' kodi	O'quv yili	Semestr	Kreditlar
GLOES7	2024-2025	3	7,5
Fan/modul' turi	Ta'lim turi	Haftadagi dars soatlari	
Tanlov fanlar	O'zbek	6	
Fanning nomi		Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Jami yuklama (soat)
Global iqtisodiy xavfsizlik		90 (44 m / 46 a)	225

2. I. Fanning mazmuni

Fanni o'qitishdan maqsad - Global iqtisodiy xavfsizligini o'rganish orqali mamlakatni ichki va tashqi iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash va ushbu tahdidlar ko'lamini baholashga oid nazariy bilim va amaliy ko'nikmalarga ega bo'lgan zarur bilimlar bilan qurollantirish.

Fanning vazifasi - talabalarda zamonaviy bozor iqtisodiyoti sharoitida global iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash borasida bilim va ko'nikmalarni shakllantirishdan iborat.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II. I. Fanning tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. "Global iqtisodiy xavfsizlik tizimining nazariy va ustubiy asoslari."

"Global iqtisodiy xavfsizlik", fanining predmeti obyekt va maqsadi. Global iqtisodiy munosabatlarning rivojlanish xususiyatlari. Global iqtisodiy munosabatlar tizimida xalqaro savdoning ahamiyati.

2-mavzu. Transmilliy korporatsiyalarning global iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashdagi roli.

Transmilliy korporatsiyalar bo'yicha umumiy tushuncha. Zamonaviy texnologiyalarni tadbiq etishda transmilliy korporatsiyalarning o'rni. Raqamli iqtisodiyot sharoitida transmilliy korporatsiyalarning ahamiyati.

3-mavzu. Xufiyona iqtisodiyotga qarshi kurashish - iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashning asosiy omili.

Xufiyona iqtisodiyotning mazmuni va vujudga kelish sabablari. Xufiyona iqtisodiyot doirasida amalga oshiriladigan operatsiyalar. Kuzatilmagan xufiyona iqtisodiyot. Transparency International. Xufiyona iqtisodiyot sektorlari. Kriminal. Kuzatilmagan xufiyona iqtisodiyot.

4-mavzu. Xufiyona iqtisodiyotga qarshi kurashish - iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashning asosiy omili.

Noqonuniy ishlab chiqarish. Fiktiv iqtisodiyot. Noqonuniy biznes va tadbirkorlikni oldini olish. Soxta tadbirkorlikka qarshi kurash. Xufiyona iste'mol. Xufiyona iqtisodiyotga qarshi qurash usullari.

5-mavzu. Korruptsiya va uning kelib chiqish sabablari.

Korruptsiya. Porahorlik. Lobbizm. Nepotizm. Korruptsiyaning vujudga kelish sabablari va iqtisodiy okibatlari. Korruptsiyaning namoyon bulish shakllari. Korruptsiyaga qarshi kurashda xalqaro xamkorlikning me'yoriy-huquqiy jihatlari. ISO 37001:2016 xalqaro standarti...

6-mavzu. Korruptsiyaga qarshi kurashish mexanizmi.

O'zbekiston Respublikasi Korruptsiyaga qarshi kurashish agentligi. Korruptsiyaga qarshi kurashda noxukumat xalqaro tashkilotlarning o'rni. O'zbekiston korruptsiyaga qarshi kurashning me'yoriy-xukukiy asoslari. Korruptsiyani jilovlash vositalari. Korruptsiyaviy kilmishlar va ularga qarshi kurashish mexanizmi

7-mavzu. Xalqaro iqtisodiy tashkilotlar global iqtisodiy xavfsizlikka ta'siri.

Xalqaro tashkilotlarga umumiy tavsif. Global tashkilot Birlashgan millatlar tashkiloti. Moliya-valyuta sohasida sarmoyalarni himoyalash bo'yicha iqtisodiy tashkilotlar. O'zbekiston Respublikasining xalqaro tashkilotlar bilan hamkorligi.

8-mavzu. Xalqaro moliya tizimida iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash.

Xalqaro moliya institutlarining global iqtisodiy xavfsizlikka ta'siri. Xalqaro valyuta fondi. Xalqaro banklarning global iqtisodiy xavfsizlikdagi roli.

9-mavzu. Offshor hududlar va iqtisodiy xavfsizlik.

Offshor kompaniyalar. Offshor sxemalar prinsiplari. Erkin iqtisodiy xududlarning mohiyati, tashkil kilinishining sabablari va asosiy ko'rimlari.

10-mavzu. Rivojlangan mamlakatlarning global iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash yo'llari.

Janubiy Sharqiy Osiyo, Yaqin Sharq mintaqalarining iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash yo'llari.

11-mavzu. Rivojlangan mamlakatlarning global iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash yo'llari.

Yevropa ittifoqidagi global iqtisodiy muammolar. Global iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash yo'llari.

12-mavzu. Rivojlangan mamlakatlarning global iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash yo'llari.

AQShning global iqtisodiy xavfsizlikka ta'siri. Global iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash yo'llari.

13-mavzu. Oziq-ovqat xavfsizligi.

Oziq-ovqat xavfsizligining iqtisodiy ahamiyati va uni ta'minlash muammolari. Ochlik. Oziq-ovqat zahirasi. Axolining muhim kundalik iste'mol tovarlariga bulgan talabi va uni qondirish. FAO. Food safety management - ISO 22000:2018 halqaro standarti.

14-mavzu. Oziq-ovqat xavfsizligi.

Aholining oziq-ovqat mahsulotlariga bo'lgan talabini ta'minlovchi asosiy tarmoqlar. Oziq-ovqat mahsulotlari sifati va uni nazorat qilish. Xalqaro Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda rivojlangan davlatlar tajribasi.

15-mavzu. Qashshoqlik - global iqtisodiy tahdid.

Qashshoqlikning kelib chiqish sabablari. Qashshoqlik darajasini aniqlash indikatorlari. Oziq-ovqat xavfsizligi. Global oziq-ovqat xavfsizligi indikatorlari.

16-mavzu. Ekologik xavfsizlikni ta'minlashning iqtisodiy asoslari.

Ekologiya. Ekologik muammolar va uning atrof-muxit ta'siri. Tabiat komponentlaridan foydalanish va ularni muhofaza kelishning ekologik iqtisodiy asoslari. Global, lokal va xududiy ekologik muammolar. Atrof-muxitni muhofaza qilish va ekologik xavfsizlikning ahamiyati va vazifalari. 14001 - ekologik menejment halqaro standarti. Hayot faoliyati xavfsizligi va ekologik menejment.

17-mavzu. Ekologik xavfsizlikni ta'minlashning iqtisodiy asoslari.

Ekologik xavfsizlikni ta'minlashning iqtisodiy muammolari. Ekologik menejment tamoyillari. Ekologik xavfsizlikni ta'minlashda davlatning roli. O'zbekistonda tarkib topgan ekologik vaziyatlar va ekologik xavfsizlikni ta'minlash. Ekologik toza mahsulotlar ishlab chikarish va xavfsizlikni ta'minlash muammolari.

18-mavzu. Xalqaro ishchi kuchi migratsiyasi.

Mehnat migratsiyasining asosiy yo'nalishlari va markazlari. Xalqaro ishchi kuchi migratsiyasining milliy iqtisodiyotga ta'siri. Ishchi kuchining xalqaro migratsiyasining eksportyor-importyor mamlakatlarga iqtisodiy ta'siri.

19-mavzu. Axborot xavfsizligini ta'minlashning o'ziga xos xususiyatlari.

Axborot turlari va kanallari. Axborot xavfsizligining mohiyati va unga ta'xidlilar. Axborot resurslariga ta'xidlilar. DDOS/DOS. Axborot xavfsizligiga ta'xidd ob'ektlari. Kriptografiya va kriptografik tizim tushunchasi. Kriptografik algoritmlarning tasnifi. Kriptografiyaning tarixi. Stenografiya tushunchasi. Axborot xuruji. ISO/IEC 17799:2005 halqaro standarti. SSE-CMM - ISO / IEC 21827 halqaro standarti.

20-mavzu. Axborot xavfsizligini ta'minlashning o'ziga xos xususiyatlari.

Kiberhujum. Shifr. Axborot xavfsizligi auditi. Axborot quroli. Xavfsizlik tizimining modeli. Maxfiy ma'lumotlarning turlari. Axborot manbalarining maxfiyligiga ta'xidd. Axborot xavfsizligini ta'minlash yunalishlari.

21-mavzu. Tashqi iqtisodiy xavfsizlik.

Tashqi iqtisodiy faoliyat va milliy manfaatlariga ta'xidlilar. Xorijiy investitsiyalarni jalb yetish bilan bog'liq xavfsizlik. Xalqaro iqtisodiy tashkilotlarda milliy manfaatlarni himoyalash. O'zbekiston Respublikasi Bojxona Qomitasi va uni mamlakat iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashdagi o'rni.

22-mavzu. Mamlakat raqobatbardoshligini ta'minlash.

Mamlakatning raqobatbardoshligi. Iqtisodiyot raqobatbardoshligini ta'minlash yo'llari.

23-mavzu. Globallashtirish jarayonlarida O'zbekistonning ishtiroki.

O'zbekistonning iqtisodiy salohiyati va imkoniyatlari. O'zbekiston Respublikasining jahon mamlakatlari bilan iqtisodiy aloqalarining rivojlanishi. O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyotida xalqaro iqtisodiy tashkilotlar bilan hamkorlikning ta'siri.

III. Amaliy mashg'ulotlari buyicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. "Global iqtisodiy xavfsizlik" faniga kirish. "Global iqtisodiy xavfsizlik" yo'llari.
2. Transmilliy korporatsiyalar bo'yicha umumiy tushuncha.
3. Raqamli iqtisodiyot sharoitida transmilliy korporatsiyalarning ahamiyati.
4. Zamonaviy texnologiyalarni tadbiiq etishda transmilliy korporatsiyalarning o'rni.
5. Zamonaviy texnologiyalarni tadbiiq etishda transmilliy korporatsiyalarning o'rni.
6. Xalqaro tashkilotlarga umumiy tavsif.
7. Birlashgan millatlar tashkiloti tarkibidagi global iqtisodiy tashkilotlar.

<p>8. Birlashgan millatlar tashkiloti tarkibidagi global iqtisodiy tashkilotlar.</p> <p>9. O'zbekiston Respublikasining xalqaro tashkilotlar bilan hamkorligi.</p> <p>10. O'zbekiston Respublikasining xalqaro tashkilotlar bilan hamkorligi.</p> <p>11. Xalqaro moliya institutlarining global iqtisodiy xavfsizlikga ta'siri.</p> <p>12. Xalqaro valyuta fondi. Xalqaro banklar.</p> <p>13. Offshor kompaniyalar</p> <p>14. Erkin iqtisodiy hududlarning mohiyati, tashkil qilinishining sabablari va asosiy ko'rinishlari.</p> <p>15. Erkin iqtisodiy hududlarning mohiyati, tashkil qilinishining sabablari va asosiy ko'rinishlari.</p> <p>16. Qashshoqlikning kelib chiqish sabablari.</p> <p>17. Ishchi kuchining xalqaro migratsiyasining eksportyor-importyor mamlakatlarga iqtisodiy ta'siri.</p> <p>18. Ishchi kuchining xalqaro migratsiyasining eksportyor-importyor mamlakatlarga iqtisodiy ta'siri.</p> <p>19. O'zbekiston Respublikasining jahon mamlakatlari bilan iqtisodiy aloqalarining rivojlanishi.</p> <p>20. O'zbekiston Respublikasining jahon mamlakatlari bilan iqtisodiy aloqalarining rivojlanishi.</p> <p>21. Qarorlarni boshqalar bilan bo'lishish va ularni ergashtirish.</p> <p>22. Qarorlarni boshqalar bilan bo'lishish va ularni ergashtirish.</p> <p>Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi lozim. Mashg'ulotlar faol va interaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar ko'lanilishi maqsadga muvofiq.</p> <p style="text-align: center;">IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar</p> <p>Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Janubiy Sharqiy Osiyo, Yaqin Sharq mintaqalarining iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash yo'llari. 2. AQShning global iqtisodiy xavfsizlikga ta'siri. 3. Globallashtirish sharoitida raqamli texnologiyalarga tanqidiy fikrlarni shakllantirish. 4. Global iqtisodiy xavfsizlikning o'ziga xos xususiyatlari. Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan loyiha ishi, esse, tezis yoki ilmiy maqola yozish, referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi. 	<p>3.</p>
--	-----------

<p style="text-align: center;">V. Ta'lim natijalari / Kasbiy kompetensiyalari</p> <p>Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Global iqtisodiy xavfsizlik tizimining nazariy va uslubiy asoslari o'rganish; transmilliy korporatsiyalarning global iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashdagi rolini aniqlash; xalqaro iqtisodiy tashkilotlar va ularning mamlakat milliy xavfsizlik tizimidagi o'rini belgilash tasavvurga ega bo'lishi: ✓ xalqaro moliya tizimi ishtirokchilari o'rtasida mamlakatning tashki iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash; ofshor xududlar va erkin iqtisodiy hududlarda iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash yo'llari tadqiq etish va zamonaviy xavfsizlik instrumentlarini qo'llash; jahonda, mamlakatda yuzaga kelgan jarayonlar va hodisalarni strategik taxlil qilish usullari, ularning davlatning iqtisodiy xavfsizligi tizimiga ta'sirini baholash; barcha darajalarda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan ijtimoiy- iqtisodiy ta'sirlarni hisobga olgan holda global iqtisodiy xavfsizligiga ta'sirini kamaytirish bo'yicha takliflarni ishlab chiqishi; dunyoning rivojlangan mamlakatlarining global iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash yo'llarini tahlil qilish; qashshoklik, xalqaro ishchi kuchi migratsiyasi, globallashtirish sharoitida O'zbekistonning ishtiroki, salohiyati va imkoniyatlarini o'rganish global iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash va iqtisodiy rivojlanishining eng muhim jihatlarni tartibga soladigan yunon hujjatlari va yunon osti hujjatlarida zarur bo'lgan iqtisodiy ma'lumotlarni topish va ulardan foydalanishni bilishi va ulardan foydalanishni olishi; ✓ global iqtisodiy xavfsizligiga taxdidlarni amalga oshirilishidan ko'rilgan zararni baholash usullari; global iqtisodiy xavfsizligi darajasini belgilovchi tizim indikatorlaridan foydalanib davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashdagi pul-kredit, fiskal va tashqi iqtisodiy siyosat darajasini monitoring qilish va baholash qobiliyati; davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash sohasidagi iqtisodiy hodisalar va jarayonlarni tavsifini, tahlil qilish, talqin qilish, statistik va analitik materiallarni qayta ishlash orqali tayyorlash; iqtisodiy jarayonlarning mohiyatini ong'li ravishda tushunish, shu sharoitda oqilona, shaffof hatti-harakat qilish, hayotdan olgan bilim va tajribadan va kasbiy faoliyatdan samarali foydalanish malakasiga ega bo'lishi kerak. 	<p>4.</p> <p style="text-align: center;">VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma'nuzalar; • real vaziyatga asoslangan amaliy ishlarni bajarish; • esse, tezis va maqola yozish; • vaziyatli topshiriqlarni (keys-stadl) echish; • jarayonli – yo'naltirilgan ta'lim; • muhokamalarda ishtirok etish; • kichik guruhlarda ishlash; • loyiha ishi bajarish;
---	---

9.	Taqrizchilar: I.Sirojiddinov – NamMQI “Buxgalteriya hisobi va audit” kafedrası professori, i.f.n. Sh. Muxitdinov – NamMTI “Iqtisodiyot” kafedrası professori, i.f.d., DSc.
----	---

5.	<ul style="list-style-type: none"> • mustaqil ishlarni bajarish; • taqdimot tayyorlash; • turli darajadagi testlarni echish; • so'rov o'tkazish. <p style="text-align: center;">VII. Kreditlarni olish uchun talabalar:</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, taxlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va nazorat uchun berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ish topshirish.</p>
6.	<p style="text-align: center;">Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Abulqosimov H.P. Abudqosimov M.H. "Iqtisodiy xavfsizlik" o'quv uslubiy majmua. O'zMU, 2018 yil. 2. W.Jamwe PhD. (Author), Mark J., Himmer (editor). "Perfect Solution: Global Economic Security" (Amen Code) (Volume 1) Paperback – August 4, 2015. 3. А.А.Ананьев. "Международная экономическая безопасность: анализ сущности, подходов и факторов". Экономическая и безопасность. -С. 270-275. 4. Duncan Deville, "The Illicit Supply Chain." In <i>Convergence: Illicit Network and National Security in the Age of Globalization</i>, edited by Michael Miklaucic and Jacqueline Brewer. Washington, DC: National Defense University, 2013, p. 63-72. (*BB*) 5. Patrick Radden Keefe, "The Geography of Badness: Mapping the Hubs of the Illicit Global Economy." In <i>Convergence</i>, p. 97-107. (*BB*) с. <p style="text-align: center;">Axborot manbaalari</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi hukumat portali. 7. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi. 8. www.mineconomy.uz (O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot vazirligi) 9. www.mehnat.uz (O'zbekiston Respublikasi Mehnat va aholini ijtimoiy muhofaza qilish vazirligi) 10. www.mf.uz (O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi) 11. www.stat.uz (O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi) 12. www.ima.uz (O'zbekiston Respublikasi intellektual mulk agentligi) 13. www.academy.uz (Fanlar akademiyasi)
7.	Namangan muhandislik – qurilish instituti tomonidan ishlab chiqilgan va tasdiqlangan.
8.	<p>Fan/modul" uchun ma'sullar:</p> <p>E.Jurayev – NamMQI "Iqtisodiyot" kafedrası katta o'qituvchisi, i.f.d. PhD. Sh.Ibrogimov – NamMQI "Iqtisodiyot" kafedrası katta o'qituvchisi, i.f.d. PhD.</p>